

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Факультет соціології

Розробник: Куценко О.Д. д.соц.н., професор, завідувачка кафедри соціальних структур та соціальних відносин

Кафедра соціальних структур та соціальних відносин

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПОРІВНЯЛЬНА СОЦІОЛОГІЯ СВРОПИ

для студентів

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність 054 «Соціологія»
освітній рівень бакалавр
освітня програма «Соціологія»
вид дисципліни вибіркова

Форма навчання денна
Навчальний рік 2020/2021
Семестр 5
Кількість кредитів ECTS 4
Мова викладання, навчання та оцінювання українська
Форма заключного контролю залік

Викладач: професор Куценко О.Д.

Пролонговано: на 2021 /2022 н.р. *Т.Г. Червінська* «31» 08 2022 р.
(підпис, ПІБ, дата) «31» 08 2022 р.
на 20__ /20__ н.р. () « » 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

ЗАТВЕРДЖЕНО
В.о. зав. кафедри соціальних структур та соціальних відносин

Куценко О.Д.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Протокол № 16 від «26» 08 2020р.

Схвалено науково - методичною комісією факультету соціології

Протокол від «28» серпня 2020 року №1

Голова науково-методичної комісії *Т.Г. Червінська* Червінська Т.Г.

1. Мета дисципліни – опанувати знання про особливості порівняльної соціології, тематику та основні результати теоретичних і практичних соціологічних досліджень сучасних суспільств Європи, більш докладне вивчення їх у порівняльній перспективі у межах процесів глобалізації та Євроінтеграції, співставлення цих процесів з тими, що відбуваються в Україні; а також опрацювати можливості застосування цих знань у подальшій дослідницькій і аналітичній роботі.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. Знання теоретичних основ соціологічного розуміння суспільства як соціальної системи.
2. Вміння працювати із статистичними даними
3. Володіння елементарними навичками пошуку і відбору релевантної інформації, критичного аналізу, роботи в групі.

3. Анотація навчальної дисципліни: дисципліна відноситься до вибіркового блоку «Соціологія урбанізації та глобалізації». Знання особливостей та основних засад порівняльної соціології є ключовим для опанування професії соціолога. Соціальні особливості європейських суспільств, особливості нерівностей у порівняльному контексті, конфлікти чи консолідація на основі цінностей, ідентичностей, та їх специфіка в європейському соціальному просторі дають студентству можливість опанування фокусом соціального контексту європейських суспільств на основі результатів соціологічних досліджень. Вивчаючи дисципліну, студенти ознайомляться з пізнавальними можливостями і обмеженнями різних видів порівняльного методу в соціології, будуть навчатись застосовувати порівняльний метод у вивченні європейських суспільств, оволодіють теоретичним знанням про класифікацію і регіоналізацію європейських країн, аналітичні виміри їх подібності та відмінності. Робота над дисципліною сприятиме розвитку вмінь збирати, аналізувати та узагальнювати соціальну інформацію з використанням методу порівняльного аналізу. Вміння порівняльного аналізу соціологічних та статистичних даних щодо сучасних соціальних процесів в Європі забезпечуватиметься практичними аналітичними завданнями, завданнями на критичне мислення, індивідуальною та груповою роботою.

4. Завдання (навчальні цілі). Робота над навчальною дисципліною спрямована на розвиток у студентів наступних компетентностей:

- фк52. Здатність аналізувати зміст і спрямованість соціальних процесів урбанізації та глобалізації.

5. Результати навчання за дисципліною:

Код	Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)	Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
1.1.	Знати провідні концепції розвитку європейських суспільств, типологію суспільств та аналітичні виміри для порівняльного вивчення.	Лекція, практичні, самостійна робота	Практична робота, участь у дискусії	20
1.2.	Знати особливості порівняльного методу, пізнавальні можливості та обмеження його видів, міжнародні бази даних в застосуванні до вивчення суспільств	Лекція, практичні, самостійна робота	Практична робота	15
2.1.	Вміти використовувати інформаційно-комунікаційні технології у процесі пошуку та порівняльного аналізу соціологічної і статистичної інформації стосовно європейських суспільств	Лекція, практичні	Практична робота, презентація та обговорення результатів практичної роботи в аудиторії	15
2.2.	Вміти здійснювати міжнародні та крос-національні порівняння за базовими соціологічними вимірами суспільства	Практичні, самостійна робота	Участь у дискусії, мікро-дослідження, презентація результатів	20

3.1.	Презентувати результати практичної аналітичної роботи, виявляти сильні і слабкі аргументи наукових публікацій та презентацій	Практичні, самостійна робота	Презентація в класі, участь в дискусії	10
4.1.	Самостійно критично опрацювати наукові джерела, здійснювати аналітичне порівняння даних і висновків	Практичні, самостійна робота	Практична робота, міні-дослідження	20

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Програмні результати навчання (назва)	Результати навчання дисципліни (код)					
	1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	4.1
при59. здійснювати опис й осмислення соціальної, демографічної й економічної статистики, що стосується процесів урбанізації та глобалізації	+	+	+	+	+	+

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Участь у дискусії (PH1.1, 2.2, 3.1) - 50 балів/ 30 балів.
2. Практична робота з пошуку інформації та аналізу даних (PH1.1, 1.2, 2.1, 4.1) – 25 балів/ 15 балів.
3. Підсумкове командне мікро-дослідження та презентація його результатів (PH2.1, 2.2, 3.1, 4.1) – 25 балів/ 15 балів.

- підсумкове оцінювання: залік. Студенти, які протягом семестру набрали сумарно меншу кількість балів ніж *критично-розрахунковий мінімум 60 балів* для одержання заліку, мають обов'язково здати письмові роботи – відпрацювання пропущених практичних занять з кожної невідпрацьованої теми дисципліни та підсумкову дослідницьку роботу.

7.2 Організація оцінювання:

1. Участь в дискусіях – теми 1-5.
2. Практична робота - теми 1-5.
3. Навчальне командне міні-дослідження – теми 3-5.
4. Презентація результатів міні-дослідження на підсумковій конференції - теми 3-5.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій та практичних занять

Номер та назва теми	Кількість годин		
	Лекції	Практичні	Самостійна робота
1. Що таке Європа? Проблеми кордонів та регіонів	6	4	10
2. Як порівнювати країни? Методологічні проблеми, соціологічні виміри, бази порівняльних даних	6	4	10
3. Культурна карта Європи: культурні відмінності та подібності	4	8	10
4. Соціальні нерівності та міграційні виклики: європейські порівняння	6	8	10
5. Якість життя в європейських суспільствах	4	4	10
6. Навчальна міні-конференція «Європейська інтеграція та європейська мрія: реальність чи утопія?» - як підсумкове заняття за результатами командного міні-дослідження	-	6	10
УСЬОГО:	26	34	60

Загальний обсяг 120 год., в тому числі:

Лекції – 26 год.

Практичні - 34 год.

Самостійна робота - 60 год.

9. Рекомендовані джерела:

Основні:

- Головаха Е.И. Сравнительные социологические исследования в познании современных социальных феноменов / Е. И. Головаха // Вісник Київського нац. університету ім.Тараса Шевченка:сер:Соціологія . – 2010 . – N1/2 . – С. 26-30. – Режим доступу: http://www.soc.univ.kiev.ua/sites/default/files/library/elopen/visn2010_1-2_26.pdf
- Горбачик А.П. Порівняльний метод у вивченні нових соціальних явищ: можливості та проблеми // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. - № 17, 2012. – С. 6-11. - <https://core.ac.uk/reader/229856240>
- Горбачик А.П. Методологічні особливості порівняльних емпіричних досліджень в соціології // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. - № 18, 2013. – С. 6-19. - https://sociology.knu.ua/sites/default/files/library/elopen/aktprob_18_6.pdf
- Економічні та позаекономічні аспекти реформатування європейської інтеграції: опції та можливі наслідки / Аналітичні матеріали. – Київ: Центр Разумкова, 15 листопада 2018р. - https://razumkov.org.ua/uploads/article/2018_pereformatuvannia_ievropeiskoi_intehratsii.pdf
- Кон Мелвін Л. Міжнародні порівняльні дослідження як аналітична стратегія (Розділ 13) // Соціальні структури і особистість: дослідження Мелвіна Л.Кона і його співпрацівників / Пер. з англ. за наук. ред. В.С.Хмелька Київ. міжнар. ін-т соціології, 2017. – С. 334-339, 353-362. – Режим доступу: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/11960/Sotsialni_struktury_i_osobystist_doslidzhennia_Melvina_L_Kona_i_yoho_svipratsivnykiv.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Ларсен Стейн У. Моделирование Европы в логике Роккана // Полис: Политическое исследование. – М., 1995, № 1. – С. 39-57. – Режим доступу: <https://web.archive.org/web/20180214114918/http://www.antropotok.archipelag.ru/text/a256.htm>

- Савельев Ю.Б. Багатомірність сучасності: соціальне включення в оцінці суспільного розвитку : монографія / Ю. Б. Савельев. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2017. – 447 с. - <https://sociology.knu.ua/sites/default/files/library/elopen/saveliev.pdf>
- Eatock, David et al., Demographic Outlook for the European Union, in-depth analysis. - EPRS | European Parliamentary Research Service & EUI | European University Institute, Dec. 2017. – 36 p. - <https://webcache.googleusercontent.com/search>
- European Commission Report on the Impact of Demographic Change. – 30 p. - https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/demography_report_2020_n.pdf
- Genov, N. Does Europeanization Foster Constructive Individualization? // Comparative Sociology. - 6 (2017). – p. 1-30.
- Hooghe, L., Marks G. Cleavage Theory Meets Europe's Crises: Lipset, Rokkan, and the Transnational Cleavage // Journal of European Public Policy. Special Issue "Theory Meets Crisis". – 41 p.
- Immerfall St., Therborn G. Handbook of European Societies. Social Transformations in the 21st Century. - Springer, 2010. – 685 p.
- Kutsenko O., Gorbachyk A. Who are responsible for individual wellbeing? Comparative analysis of mass attitudes in different types of european welfare regimes // Ukrainian Sociology in the 21st Century: Theory, Methods, Research Results [Monography] \ Bakirov V., Golovakha E. (Eds.). – Kharkiv: Karazin National University Publishers, 2018. – Pp. 199-226.

Додаткові:

- Berger-Schmitt R., Noll H.-H. Conceptual Framework and Structure of a European System of Social Indicators \ EuReporting Working Paper No. 9. – Mannheim, 2000. – 71 p.
- Comparative Research in the Social Sciences \ Genov N. (ed.) / - Paris: ISSC; Sofia: REGLO, 2007/ - 320 p.
- Genov, N. Competing Sociological Diagnoses of Contemporary Times: Potentials of the RISU Conceptual Framework // International Journal of Social Science Studies. - Vol. 4, No. 1; January 2016. – p.86-98.
- Goldthorpe, John H. Current issues in comparative macrosociology: a debate on methodological issues // Comparative Social Research. - Volume 16, 1997. – P. 1-26. - https://www.suz.uzh.ch/dam/jcr:a1e39bf6-103e-4b45-b577-d36266d0b7ae/Text_5.pdf
- Handbook of Quality of Life in the Enlarged European Union \ Ed.by Jens Alber, Tony Fahey and Chiara Saraceno. – Routledge, 2008.
- Inglehart, R., & Norris, P., (2012). "The Four Horsemen of the Apocalypse: Understanding Human Security // Scandinavian Political Studies. -Volume 35, Issue 1, pages 71–96, March 2012 - <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1467-9477.2011.00281.x/full>
- Inglehart R. Happiness is Different Things to Different People: Subjective Well-being in Global Perspective https://www.youtube.com/watch?v=Y1acwqIIFtY&list=PLUold119EA7B_nuU-LHirTtdiF9K4AzI0
- McCormick J. Enlargement and the Meaning of Europe // The SAGE Handbook of European Studies/ Ed. By C.Rumford. SAGE, 2009.
- New Europe: Growth to Limits \ Ed. by S. Eliaeson, N. Georgieva. – Oxford: Bardwell Press, 2010.
- Ragin C. The Comparative Method: Moving beyond Qualitative and Quantitative Strategies. - The Regents of the University of California, 1987. – P. 34-52.
- Rokkan St. State Formation, Nation-building, and Mass Politics in Europe: The Theory of Stein Rokkan : Based on His Collected Works \ Ed.by Peter Flora. - Oxford University Press, 1999. – (422 p.). – С. 135-147. – Режим доступу: <https://www.fsf.vu.lt/users/zennor/download/Foto/RokkanConceptualMap.pdf>
- Therborn G. European Modernity and Beyond. The Trajectory of European Societies 1945-2000. – SAGE Publications, 1995. – 408 p.
- Tilly C. Means and Ends of Comparison in Macrosociology // ComparativeMethodological Research. Methodological Issues in Comparative Science. 1997.- Vol. 16. Pp 27-42.

14. Аналіз порівняльній у соціології \ Савельєв Ю.Б. \ Велика Українська Енциклопедія (ВУЕ). – К., 2019. – Режим доступу: <https://vuc.gov.ua/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B2%D0%BD%D1%8F%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9%D1%83%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97>
15. *Андреєнкова А.В.* Межстрановые сравнительные исследования в социальных науках: методология, этапы развития, современное состояние // Мир России, 2011. - № 3. – С.125-154.
16. Вулф Л. Винайдення Східної Європи: мапа цивілізації у свідомості епохи просвітництва / пер. з англ. С. Біленький, Т. Цимбал. – К.: Критика, 2009. – С. 47-81; 143-193/ http://shron1.chtyvo.org.ua/Wolff_Larry/Vynaidennia_Skhidnoi_Yevropy.pdf
17. *Генов Н.* Східна Європа як лабораторія соціальних наук // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2011, №2. – С.12-36.
18. *Головаха С., Горбачик А.* Тенденції соціальних змін в Україні та Європі: за результатами “Європейського соціального дослідження” 2005–2007– 2009-2011. – К.: Інститут соціології НАН України, 2012. – 119 с. – https://i-soc.com.ua/assets/files/library/european_social_survey_57911_ua.pdf
19. *Куценко О. Д., Горбачик А. П.* Постимперські регіони: асоційована залежність в розвитку Восточної Європи // *Мир России.* – 2014, 23(1). – с. 60-86. – <https://mirros.hse.ru/article/view/4974>
20. *Українське суспільство в європейському просторі* \ Ред. Е. Головаха, С. Макеєв/ - Ін-т соціології НАН України, Харьк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. - К. : Фоліант, 2007. – 273 с.

10. Додаткові ресурси:

1. The European Social Survey (the ESS) <http://europeansocialsurvey.org/>
2. EuroBarometer http://ec.europa.eu/public_opinion/index_en.htm
3. European Values Study (EVS) <http://www.europeanvaluesstudy.eu>
4. Eurostat population structure and ageing, 2021.
5. Українське суспільство: соціологічний моніторинг. Інститут Соціології НАН України http://i-soc.com.ua/institute/el_library.php
6. Індекс людського розвитку ООН <http://hdr.undp.org/en/statistics/hdi/>
7. Індекс трансформації Бертельсмана <http://www.bti-project.org/index/>
8. База даних Світового банку: <https://data.worldbank.org/?locations>
9. Індекс управління Світового Банку http://info.worldbank.org/governance/wgi/sc_country.asp
10. Better Life Index: methodology and Data. Режим доступу: <http://www.oecdbetterlifeindex.org/>
11. EU social indicators Режим доступу <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=756>
12. Happy Planet Index www.happyplanetindex.org/
13. Вимірювання демократії http://www.democracybarometer.org/links_en.html
14. Індекс соціального прогресу www.socialprogress.org
<https://www.socialprogress.org/assets/downloads/resources/2019/2019-Social-Progress-Index-executive-summary-v2.0.pdf>
15. Індекс здоров'я <http://health-index.com.ua/about>
16. Українське суспільство: соціологічний моніторинг. Інститут Соціології НАН України http://i-soc.com.ua/institute/el_library.php
17. Офіційний Євроінтеграційний портал України-ЄС: <http://eu-ua.org/> ;
18. «Реалізація державної політики у сфері європейської інтеграції. Transition Book». - Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України, 2019. - С.6-7. - <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-presentation-2019/8.2019/transition-book-final-stisnuto.pdf>